

Poziom i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2013 r.

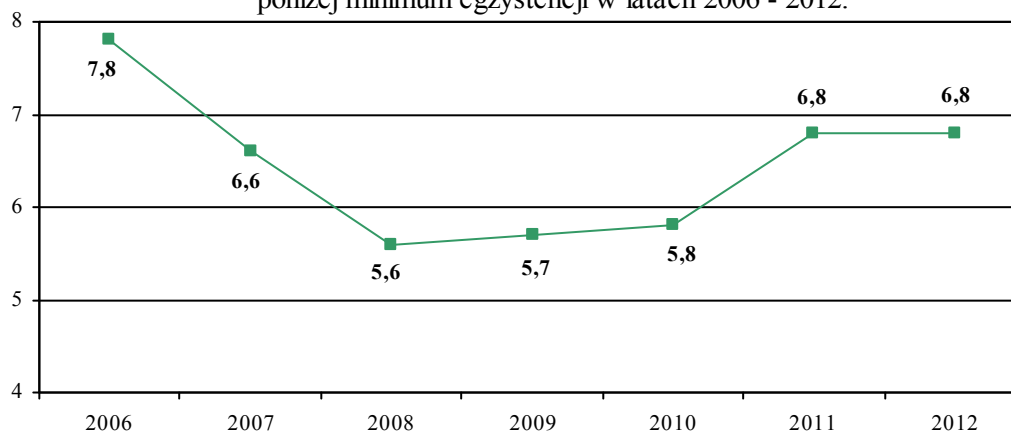
(na podstawie danych średniorocznych)

Wprowadzenie

Statystyka publiczna przekazuje coraz więcej wyników badań nad ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Do badanych już od lat w naszym kraju miar ubóstwa, do których należy minimum egzystencji, nowe światło rzucają wyniki badania dochodów i warunków życia (GUS 2013 a), czy jakości życia oraz różnych form wykluczenia (GUS 2013 b).

Kategoria minimum egzystencji opracowana została przy wykorzystaniu metody potrzeb podstawowych i jest jedną z najniższych linii ubóstwa ekonomicznego. Minimum egzystencji wyznacza najniższy standard życia, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju psychofizycznego człowieka. Zaspakajanie potrzeb na tym poziomie i zakresie rzeczowym umożliwia jedynie przeżycie, wyznaczając tym samym *dolną granicę obszaru ubóstwa*.

Wykres 1. Udział osób w gospodarstwach domowych
poniżej minimum egzystencji w latach 2006 - 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2013 a.

W obecnej sytuacji, gdy po niedawnym kryzysie dane makroekonomiczne zdają się wskazywać na lekką poprawę, pytanie o sytuację i kondycję gospodarstw ubogich pozostaje aktualne. Z badań GUS wynika, że poziom ubóstwa skrajnego (mierzonego linią minimum egzystencji) utrzymał się. W 2012 r. odsetek gospodarstw wydających poniżej tej granicy wyniósł 6,8% (tyle samo, co w 2011 r.). To, co niepokoi, to zwiększenie zagrożenia ubóstwem rodzin

z dziećmi na utrzymaniu: niemal co dziesiąta osoba w rodzinie z trojgiem dzieci żyła poniżej minimum egzystencji, oraz około 27% małżeństw z czwórką i więcej dzieci (GUS 2013 a, 11).¹

W informacji prezentujemy wartości i strukturę minimum egzystencji w 2013 r., w cenach średniorocznych.

Wartość i struktura minimum egzystencji

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2013 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	216,69	433,37	621,58	691,88	880,09	1 138,59	186,09	372,18
Mieszkanie	254,77	351,28	498,77	498,77	647,77	796,16	254,77	351,28
- eksploatacja	239,80	331,93	473,64	473,64	615,37	757,10	239,80	331,93
- wyposażenie	14,96	19,34	25,13	25,13	32,40	39,06	14,96	19,34
Edukacja	-	-	3,51	53,97	57,47	111,44	-	-
Odzież i obuwie	17,38	32,91	54,29	54,60	75,97	97,66	17,38	32,91
Leki	10,27	17,34	35,73	27,77	45,51	55,92	16,24	29,29
Higiena	17,00	33,48	42,35	47,01	55,90	69,62	14,92	29,32
Pozostałe wydatki	25,81	43,42	62,81	68,70	88,14	113,47	24,47	40,75
Razem ME	541,91	911,80	1 319,04	1 442,69	1 850,85	2 382,86	513,87	855,72
ME na 1 osobę	541,91	455,90	439,68	480,90	462,71	476,57	513,87	427,86

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Od października 2012 r. przyjęte zostały nowe progi dochodowe uprawniające do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Dla osoby samotnie gospodarującej granica ta wynosi obecnie 542 zł, zaś dla osoby żyjącej w rodzinie – 456 zł.²

Na cztery typy gospodarstw z dziećmi na utrzymaniu, aż w trzech wartość minimum egzystencji był wyższa niż obowiązujący próg w pomocy społecznej. W przypadku osób samotnych w wieku produkcyjnym wartości minimum egzystencji zrównały się z wartością tego progu.

Z punktu widzenia ochrony osób ubogich należy zastanowić się nad działaniami do podjęcia, zwłaszcza, gdy chodzi o rodziny z dziećmi na utrzymaniu.

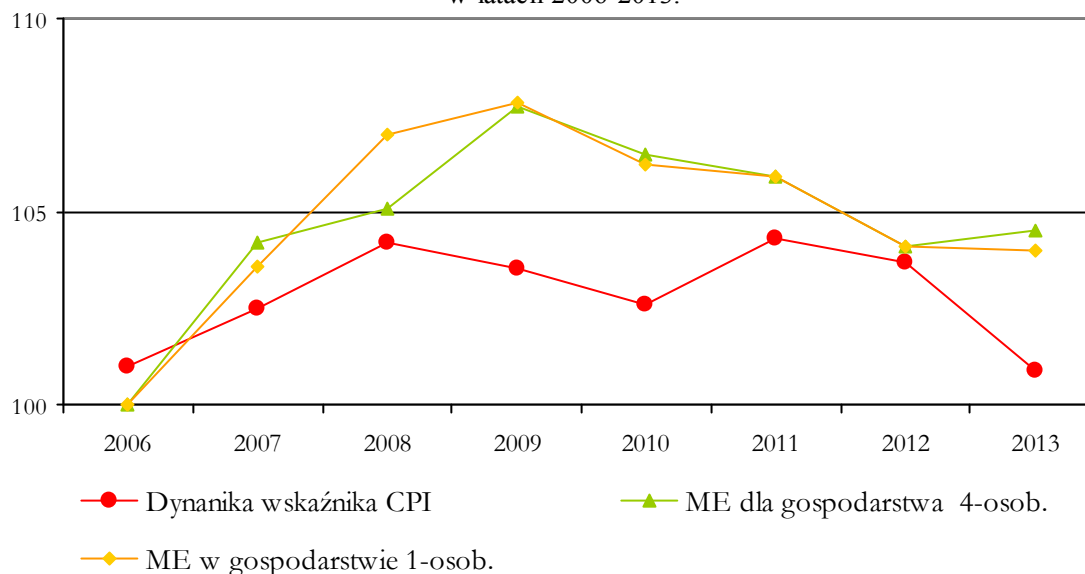
¹ Można powiedzieć, że oblicze polskiego niedostatku to młode rodziny z dziećmi. Potwierdzają to dane Eurostatu oraz UNICEF (2012) wskazujące na to, że Polska na tle krajów rozwiniętych należy pod względem ubóstwa dzieci do smutnej czołówki.

² Przypomnijmy, że przez 6 lat, od października 2006 r. było to odpowiednio 477 zł oraz 351 zł. Zamrożone progi w pomocy społecznej skrzywiły obraz „oficjalnej” linii ubóstwa. Podczas gdy linia ubóstwa subiektywnego czy absolutnego w badaniach GUS rosła lub pozostawała na tym samym poziomie, w okresie 2006-2012 oficjalna linia ubóstwa spadała (por. GUS 2013 a, 7, Broda Wysocki, Kurowski 2013).

Dynamika minimum egzystencji

W 2013 r. wartości koszyków minimum egzystencji wzrosły w tempie podobnym, co rok temu: od 4 punktów procentowych w gospodarstwie 2-osobowym osób do 4,5 punktu w gospodarstwie 5-osobowym. Ów wzrost w 2013 r. dokonał się jednak przy niższej inflacji (0,9 punktu). Szybszy wzrost koszyków minimalnej konsumpcji wskazuje na to, że koszt nabycia tanich produktów i usług rósł szybciej niż wskazuje na to ogólny wskaźnik inflacji CPI (Wykres 2).

Wykres 2. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji w latach 2006-2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych IPiSS oraz danych GUS.

Tabela 2. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji w 2013 r. (2012 r. = 100).

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa domowego				Dynamika wzrostu cen (CPI)
	Pracownicze 1-osobowe	Pracownicze 4-osobowe	Emeryckie 1-osobowe	Emeryckie 2-osobowe	
Żywność	104,8	104,4	105,1	105,1	102,0
Eksploatacja mieszkania	103,9	105,6	103,9	104,9	102,0
Wyposażenie mieszkania	102,9	104,4	102,9	104,0	100,8
Edukacja	-	106,0	-	-	99,7
Odzież i obuwie	100,9	99,3	100,9	95,5	95,1
Leki	100,3	101,4	101,0	101,0	101,8
Higiena osobista	101,4	101,3	101,4	101,5	101,2
Razem	104,0	104,5	104,0	104,3	100,9

Źródło: Obliczenia IPiSS oraz własne na podstawie GUS 2014.

Głównym czynnikiem wzrostu koszyków była zarówno droższa tania żywność, jak i wyższy poziom opłat za korzystanie z mieszkania komunalnego. Z produktów żywnościowych duży wzrost cen odnotowano w warzywach (największy: ziemniaki). Z kolei głównym czynnikiem wzrostu eksploatacji mieszkań była zwyżka opłat za wywóz nieczystości (tzw. ustawa „śmieciowa”).

Wyposażenie mieszkania także nieco rośnie, głównie w wyniku gruntownego przeglądu wycen niektórych urządzeń AGD. Ogólny wskaźnik CPI dla edukacji spada, prawdopodobnie w wyniku obniżki opłat za przedszkola (akcja „przedszkola za 1 zł” z września 2013 r.), ale w koszyku edukacyjnego minimum wzrosła wycena innych artykułów, podrażająca jego wycenę. W tym roku wycena koszyka odzieżowego nie odbiega znacznie od niskiego już tradycyjnie wskaźnika cen konsumpcyjnych.

Tabela 3. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2013 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	40,0	47,5	47,1	48,0	47,6	47,8	36,2	43,5
Mieszkanie	47,0	38,5	37,8	34,6	35,0	33,4	49,6	41,1
- eksploatacja	44,3	36,4	35,9	32,8	33,2	31,8	46,7	38,8
- wyposażenie	2,8	2,1	1,9	1,7	1,8	1,6	2,9	2,3
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,7	3,1	4,7	0,0	0,0
Odzież i obuwie	3,2	3,6	4,1	3,8	4,1	4,1	3,4	3,8
Leki	1,9	1,9	2,7	1,9	2,5	2,3	3,2	3,4
Higiena osobista	3,1	3,7	3,2	3,3	3,0	2,9	2,9	3,4
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

Broda Wysoki P. Kurowski P. (2013), Próg interwencji socjalnej czy minimalny dochód socjalny? Refleksja nad propozycjami zmian w pomocy społecznej, *Polityka Społeczna* nr 4 / 2013.

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2014), *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (styczeń), GUS, Warszawa.

GUS (2013 a), *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS*, GUS Warszawa.

GUS (2013 b), *Jakość życia, kapitał społeczny, ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce*, GUS Warszawa.

GUS (2012), *Ubóstwo w Polsce w 2011 r.*, maj, Warszawa.

GUS (2011), *Ubóstwo w Polsce w 2010 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, GUS, lipiec.

UNICEF (2012), *Ubóstwo dzieci. Najnowsze dane dotyczące ubóstwa dzieci w krajach rozwiniętych*, Innocenti Research Centre, Report Card No. 10, Florencja.